

Dossier Veltwijck deel 1: **Aert van Veltwijck.**

Inleiding.

Een paar jaar geleden vroeg ik eens aan een van de verklede figuranten tijdens de kasteelfeesten wie Aert van Veltwijck eigenlijk was. Er kwam geen ander antwoord dan 'Ik weet het niet'.

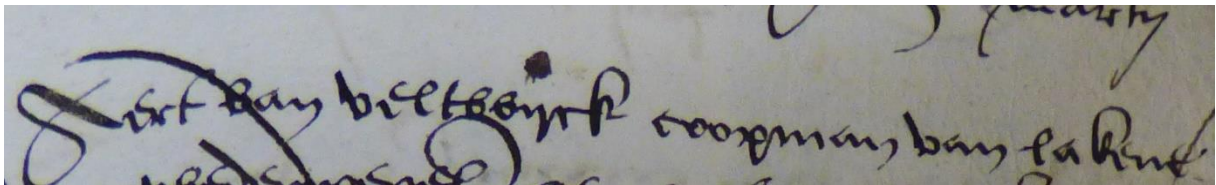
Hoog tijd dus om de naamgever van het domein eens nader aan u voor te stellen.

Gelukkig was Aert van Veltwijck erg actief in Antwerpen.

De schepenregisters en andere bronnen aanwezig in het Stadsarchief van Antwerpen kunnen ons dus redelijk wat informatie over deze figuur verschaffen.

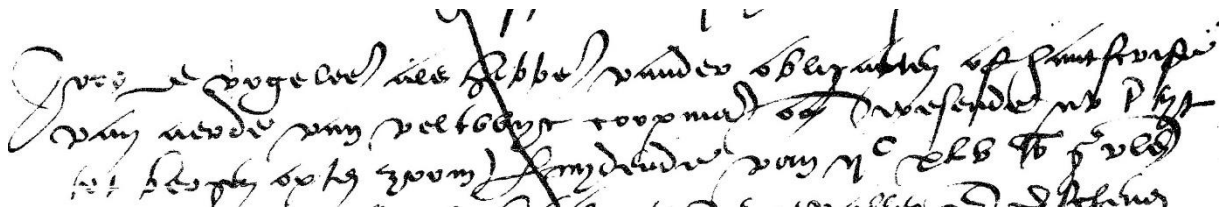
In dit artikel gaan we die onlangs gevonden informatie aan u tonen over Aert en zijn domein.

Wie was Aert van Veltwijck?

SR167 – 1525 - 335recto(ro).

In het jaar 1525 komen we Aert tegen als 'coopman van lakene'. Deze lakenkoopman woonde niet in Ekeren en zelfs niet in Antwerpen. Waar dan wel wordt duidelijk in de volgende akte.

CERT 5 – 1542 - 91ro.

Joes de Vogeleer als hebbet vander obligatien oft hantscrife van Aerde van Veltwijc coopman oppidumus wesende nu ter tijt tot Bergen opten Zoom; 17 febr anno 1543 (huidige jaartelling).

In 1543 was Aert dus burger en koopman van Bergen op Zoom. Nu was Bergen op Zoom wel een handelsstad maar het is natuurlijk niet verwonderlijk dat Aert zijn activiteiten als koopman ook uitbreidde naar het grotere Antwerpen. Dat blijkt wel uit de volgende akte.

268

Certificamus dat Aerdt van Veltwijck ingeseten poirter deser stadt alhier tAntwerpen geacht gehouden ende gereputeert wordt sufficient te wesene om te veldoene thien oft elff duysent karolus gulden overmids de costelijcke ende heerlijke immeuble goeden die hij soe alhier binnen der stadt van Antwerpen als daer buyten tot Eekeren ende elders staende ende liggende heeft; 18 dec 1556.

Cert 11 – 1556 – 268ro.

Certificamus dat Aerdt van Veltwijck ingeseten poirter deser stadt alhier tAntwerpen geacht gehouden ende gereputeert wordt sufficient te wesene om te veldoene thien oft elff duysent karolus gulden overmids de costelijcke ende heerlijke immeuble goeden die hij soe alhier binnen der stadt van Antwerpen als daer buyten tot Eekeren ende elders staende ende liggende heeft; 18 dec 1556.

In 1556 is Aert dus ingezet en poorter van Antwerpen. Verder wordt duidelijk dat hij een rijke koopman was met ook bezittingen in Ekeren. Die bezittingen had hij al eerder gekocht.

Antonie de mescu
x Marie Happaerts
openbaerlic ter vryen
vrydaechs merct dese
stadt doen veylen te
coope:

SR215 - 1545 – 140.

Antonie de Mescua x Marie Happaerts openbaerlic ter vryen vrydaechs merct dese stadt doen veylen te coope:

Hoeve met eenen steenen opperhuyse met eenen borchgracht rontomme den selven huyse loopende, peertstallen, neerhove, schueren, coystalle, duyfhuyse, bogaerden met eender lijden (weg) streckende lanx den Sande toe met oic omtrent 58 gemeten lants, waeraf dat de 15 gemeten saylant zijn en daer af men de twee gemeten te leene houden is vanden prelaet des godshuys van Ste Bernaerts en dander restenen 33 gemeten bosch ende weylant.

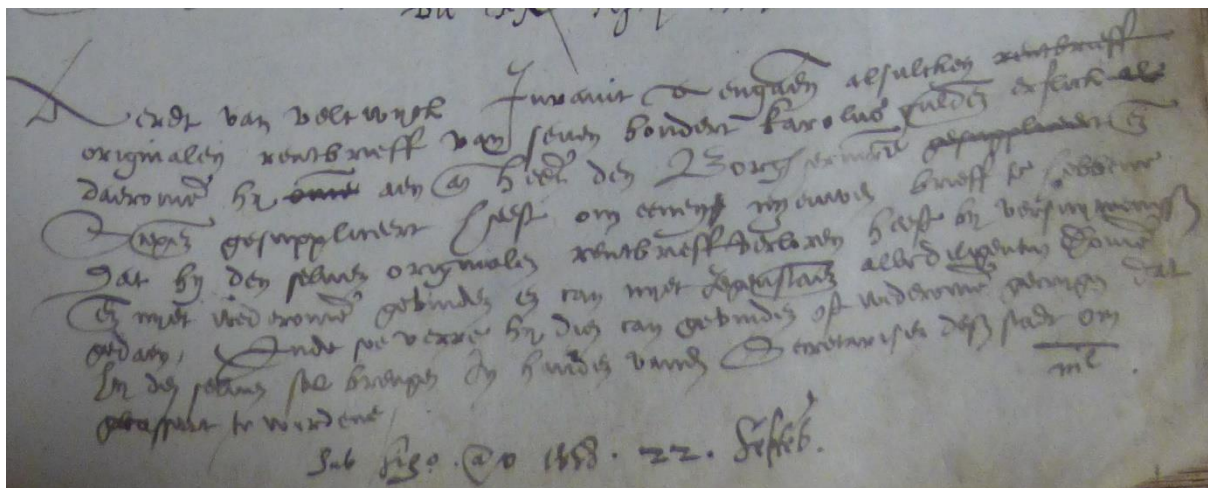
Vroeger maakte men ook wel eens rekenfouten want er is toch wel een verschil tussen 58 of 48 gemeten. Het gaat in de akte duidelijk om een buitenhuis of hof van plaisantie. Daarop wijzen het stenen opperhuis, burchtgracht, neerhof of boerderij en het duivenhok. De aankoop van het domein ging gepaard met verschillende akten.

Collectanea 5 - jaren 1520-1549 - 339ro.

Katline Happaert x Lodewijck Pepersack bekende getransporteert Aerde van Veltwijck coopman hoeven met steenen huyse, opperhuyse, borchgrachte, peertstalle, neerhove, schueren, koeystalle, peertstalle op den vors neerhove staende metten duyfhuyse, backhuyse, verkenscote, bogaerde, plantaigie, fruijdboomen, lijen met 48 gemeten lants daer af 15 gemeten saeylant zijn en onder welcke 15 gemeten saeylants twee gemeten leen zijn en dander resterende 33 gemeten lant bosch en weylant zijn metten gronde gestaen ende geleghen tEekeren opt Sant daer aff Gheerdt Cranenborch tot behoeff des vors Aerds van Veltwijck opden 25sten dach Septembris lestleden ter vryen vrijdaechs merct tAntwerpen als letste ende hoogste verdierder den coop ende plamslach ontfanghen heeft; 1 dec 1545.

Deze akte en de vorige akte laten zien dat Aert van Veltwijck zijn domein in feite kocht van de familie Happaert. De rekenfout is hier wel gecorrigeerd. Het domein was 48 gemeten groot waarvan 15 gemeten zaailand (waaronder twee gemeten leen) en 33 gemeten bos en weiland. Het eigen domein was dus 46 gemeten groot (ongeveer 20 ha).

In 1558 kreeg Aert de schrik van zijn leven:

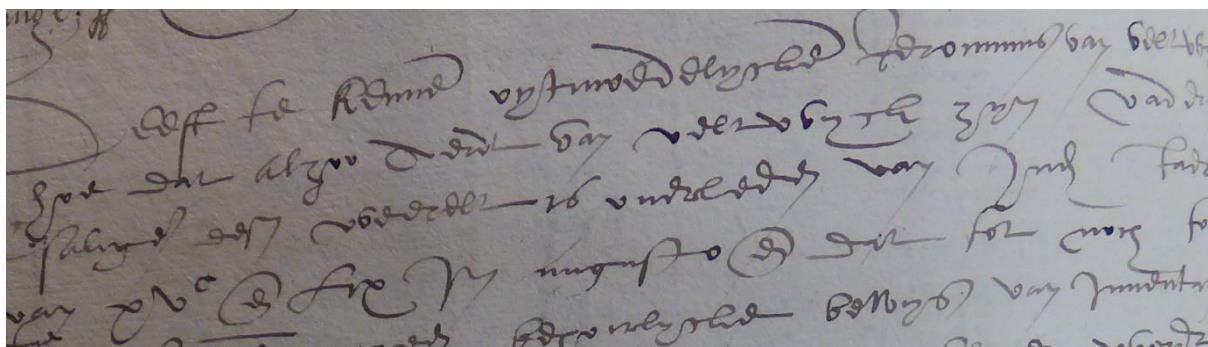

Cert 13 – 1558 - 168ro.

Aerdt van Veltwijck juravit alsulcken originalen rentbrief van seven hondert karolus gulden erflick daerom hij aen den heeren den borghermeesteren ende scepenen gesupplireert heeft om eenen nyeuwen brief te hebbene dat hij den selven originalen rentbrief verloren heeft bij vers innaemss ende nyet wederomme gevonden en can nijdt jegenstaende aller diligenten daeromme gedaen ende soe verre hij dien can gevonden oft wederomme gecrigen dat in des selven soe brengen in handen vanden secretarisen des stadt op gecasseert te wordene; 22 sept 1558.

Ook voor een rijke koopman was het verlies van 700 gulden niet te verteren. Hij vroeg dan ook een nieuw rentcertificaat aan. Opvallend is dat het verlies plaatsvond bij de verhuis naar of van zijn hof van plaisantie (bij vers innaems).

Het vreemde verhaal rond de overlijdensdatum van Aert.

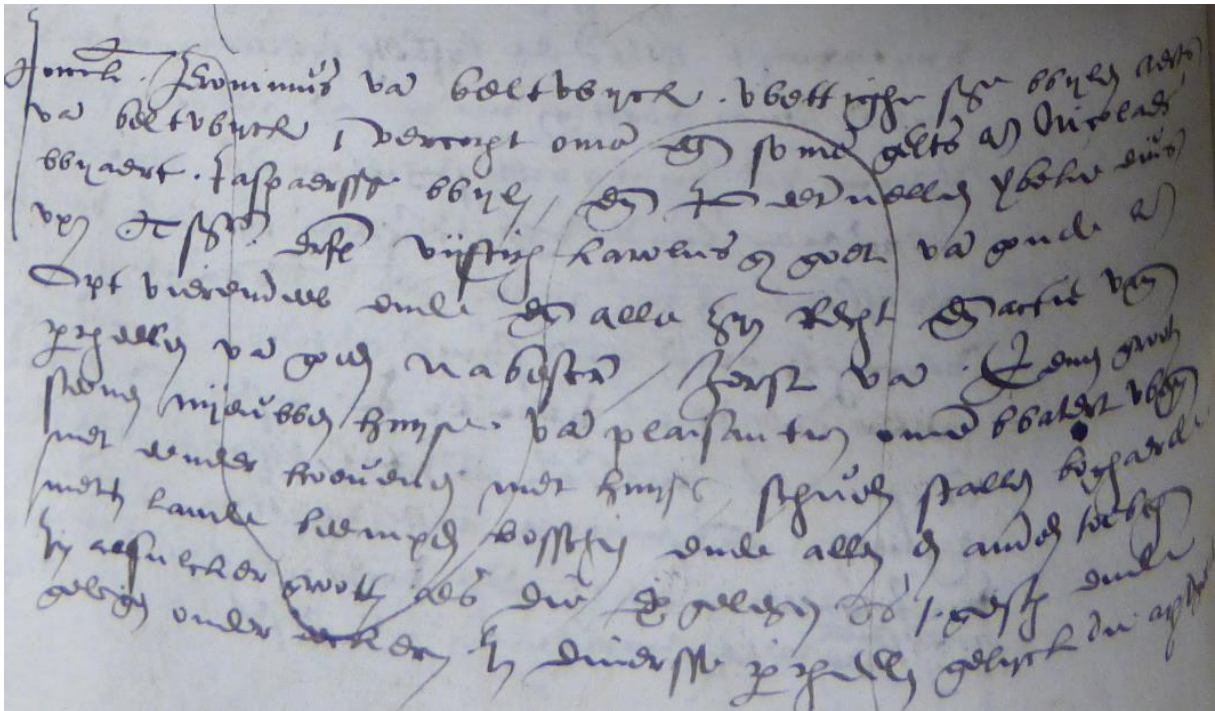
SAA-Requestboek 1563-6 – 11vo/12ro.

Geeft te kennen oytmoedlycke Jeronimus van Veltwijck hoe dat alzo Aert van Veltwijck zijn vader saliger desen weerelt is overleden van inden jaeren van 1559 in augusto

Vader Aert van Veltwijck zou dus zijn overleden in augustus 1559.

Die overlijdensverklaring is vreemd omdat volgens gegevens in het proces voor de Raad van Brabant tegen Pauwel van Veltwijck, een bendeleider, vader Aert nog aanwezig was als getuige na augustus 1559 (zie Polderheem 1974 en 1975; raadpleegbaar in het DAN).

De bouw van Veltwijck.

SR 295 - 1563 - 92vo.

Joncker Jeronimus van Veltwijck wett sone wijlen Aerts van Veltwijck verc(ocht) omme een somme gelts aen Nicolaes Winaert Jaspaerssone wijlen x Petronella Ybeke erfl 50 Carolus gulden goet van goude opt vierendeel ende alle zijn recht en actie van perchelen van goeden nabescreven, ierst van **eenen grooten steenen nieuwen huyse** van plaisantien omme watert woen met eender hoevenen met huyse, schueren, stallen, bogaerde metten lande, beempden, bosschen ende alle den anderen toebehoren in alsulken groten als die daer gelegen is deen nevenst dander gelegen onder Eekeren in diverse perchelen gelijk die agter is bij de voirn wijlen Aerde van Veltwijck; 7 febr 1564 (huidige jaartelling).

In 1564 wordt dus beschreven dat Veltwijck een groot **nieuw** stenen huis heeft.

Dit betekent dat Aert zijn nieuwe huis gebouwd moet hebben voor 1559/1560 en dat het bij zijn overlijden nog nieuw was. Bijgevolg vermoeden we dat het huidige kasteel gebouwd werd rond 1555. Verder wordt duidelijk dat er al eerder een huis stond dat grondig werd verbouwd of zelfs totaal werd vernieuwd.

Kleine landschappen Hieronymus Cock 1559 'gheconterfeyt naer dleven'; omgeving Antwerpen. Bron: Rijksmuseum Amsterdam.

De erfgenamen van Aert van Veltwijck.

Hier is Gheeraerd ende Aernout van Veltwijck
 wettige sonen wijlen Aerts van Veltwijck velt van hien zonen
 Diericke van aelen aff wat wijlen Touffrouwe
 Catlyne vanden Eynde. De voingenoemde Meester
 Gheeraerd van Veltwijck vombt inden name inde oet
 voelromtenken inde onnordingpreenten genestings
 van Jaspach van Veltwijck zynen broeder aert some
 wijlen vombent Diericke velt aff wat de vomb
 wijlen Touffrouwe Catlyne vanden Eynde onne

SR288 – 1562 - 79ro.

Meester **Gheeraerd** ende **Aernout** van Veltwijck wettige sonen wijlen Aerts van Veltwijck x
 Catlyne vanden Eynde wijlen en **Jaspachen** van Veltwijck broer Aerts sone wijlen ook bij
 Catlyne vanden Eynde momboeren voor **Hieronimo** van Veltwijck Aertssone wijlen ook bij
 Catlyne vanden Eynde; meester Gheeraerd en Aernoudt van Veltwijck inden name van
 Diericke en Catlynen van Veltwijck **Jans** kinderen wijlen dyens vader was de voirs wijlen
 Aerd van Veltwijck en moeder de voirs wijlen Catlynen van Eynde; **Pauwelse** ende **Melchior**

van Veltwijck haerdender broederen en joncvrouwe **Catlynen** van Veltwijck x joncheren *Fernande Das*; renten op een groote steene huyse ende hof rontsomme ontwatert wesende metten nederhove, boomgaerden en allen den hovingen; 23 maart 1563 (huidige jaartelling).

Aert van Veltwijck was gehuwd met Katline vanden Eynde. Hun acht kinderen staan in bovenstaande akte vet gedrukt.

Waarom kocht Aert van Veltwijck zijn domein in Ekeren?

De periode 1490-1565 is gekend als de Gouden Eeuw van Antwerpen.

Binnen de stadsomwalling woonden in 1568 al meer dan 100.000 mensen.

Hierdoor was het wonen in de stad niet prettig meer: hoge grondprijzen, drukte, vervuiling, stank, ziekte, misdaad en brandgevaar.

Voor al in de zomer en op vrije dagen leefden de handelaren zoals de plattelands adel, in een herenhuis (opperhof) met mooie tuinen, boomgaarden en natuur. Handelaren konden zich aan hobby's wijden zoals wandelen, jagen, tuinieren en spelen. De pachters zorgden intussen voor de boerderij (het neerhof).

Op de bezittingen konden verder renten worden verkocht waarmee handelsooperaties konden worden gefinancierd. Rond Antwerpen kwamen vele tientallen hoven van plaisantie voor.

Verreweg het grootste deel is intussen verdwenen maar Veltwijck heeft het overleefd.

Hopelijk blijft dat nog lang zo.

Ad van Oeffelen – vrijwilliger DAN